

Lausunto Yaran kaivos- ja tehdasalueen yleiskaavaluonnoksesta

Viranomaislautakunta 27.10.2026

153/10.02.02/2024

Valmistelija

ympäristönsuojelupäällikkö Matti Nousiainen, puh. 044 740 1422

Kunnanhallitus on kokouksessaan 28.9.2026 päättänyt Yaran yleiskaavan valmisteluaineiston nähtäville asettamisesta. Yleiskaava-alueeseen kuuluvat Yaran nykyiset kaivos- ja tehdasalueet, mahdolliset tulevaisuuden laajenemisalueet sekä tarvittavat suoja-alueet. Suunnittelualue on kooltaan noin 5 894 hehtaaria ja sijaitsee kantatien 75 (Nilsiantie) varrella, Siilinjärven kirkonkylältä koilliseen. Rautatiet Joensuuhun sekä Savon radan suuntaan kulkevat kaavoitettavan alueen eteläosassa.

Yleiskaavan tavoitteet

Tavoitteena on laatia yleiskaava, joka mahdollistaa Siilinjärven kaivos- ja tehdasalueen toiminnan jatkumisen 2060-luvulle, täyttää alueidenkäyttölain yleiskaavoitukselle asettamat sisältövaatimukset ja huomioi kaivoslaajennuksen YVA-menettelyn (2022–2024) tulokset.

Yleiskaavalla määritellään kaivos- ja tehdastoimintojen alueet tarvittavine suoja-alueineen sekä yhteensovitetaan eri maankäyttömuotojen tarpeet Siilinjärven taajamatoimintojen kanssa. Kaavoituksessa huomioidaan kantatien 75 ja Siilinjärvi–Viinijärvi-radon kehittämistarpeet.

Kaavaan sisältyvät alueet, joilla toiminnasta johtuvat ympäristöhäiriöt rajoittavat tai tulevat rajoittamaan muuta maankäyttöä kuten asumista tai maa- ja metsätalouden harjoittamista. Kaivoksen suojavyöhykkeelle sijoittuvien alueiden maankäyttömuodot ja niitä koskevat rajoitukset ratkaistaan yleiskaavassa. Yleiskaavassa varaudutaan myös pitkän aikavälin tarpeisiin tiedossa oleva mineralisaatio huomioiden.

Vireillä olevan yleiskaavan suunnittelualueeseen rajautuvia voimassa olevia yleiskaavoja on tarkoitus päivittää tarvittavilta osiltaan myöhemmin.

Ympäristönsuojelupäällikön päätösehdotus

Viranomaislautakunta toteaa kunnan ympäristönsuojeluviranomaisena Yaran kaivos- ja tehdasalueen yleiskaavaluonnoksesta seuraavaa:

Yleistä

Yleiskaavan selvitykset pohjautuvat kaivoslaajennuksen YVA-selvityksiin. Yleiskaavaa varten YVA-hankkeen aikana tehty meluselvitys on päivitetty. Kaavaselostuksen liitteenä on mm. luontoon, ilmanlaatuun, muinaismuistoihin, maisemaan ja aluetalouteen liittyviä YVA-vaiheen selvityksiä. Viranomaislautakunta katsoo, että selvitykset ovat pääosin riittävät.

Yleiskaavan tavoitteena on sovittaa yhteen eri maankäyttömuotojen tarpeet ja määritellä kaivos- ja tehdastoimintojen alueet tarvittavine suoja-alueineen. Viranomaislautakunta korostaa erityisesti kaivos- ja tehdastoimintoihin osoitettujen alueiden määrittelyä suhteessa asumistoimintoihin osoitettuihin alueisiin, mihin liittyy tärkeänä osana tarvittavien suojavyöhykkeiden määrittely.

Yleiskaavaluonnoksen kartta on vaikeasti hahmotettava kokonaisuus lukuisten ja päällekkäin menevien viiva- ja rasterimerkintöjen takia. Aluemerkinnot ovat sinänsä selkeitä, mutta alueiden sisälle tulevien

toimintojen (esimerkiksi louhosalue tai läjitysalue) laajuutta on vaikeampi hahmottaa. Käytännössä kaivos tai teollisuusalueiden lähikiinteistöjen pitäisi pystyä määrittämään kuinka lähelle mikin toiminto heidän kiinteistöään tulee. Viimeisimmissä Yaran YVA-menettelyissä toiminnanharjoittajan konsultilla on ollut digitaalinen alusta, josta eri toimintojen paikat ja etäisyydet ovat olleet huomattavasti helpommin nähtävissä ja mitattavissa. Viranomaislautakunta esittää vastaavaa myös tähän yleiskaavamenettelyyn.

Kaavaselostuksessa on kuvattu yleiskaavan ilmastovaikutuksia hyvin lyhyesti. YVA-selostuksessa ilmastopäästöjä on kuvattu myös laskennallisesti eri vaihtoehdoille. Kaavaselostusta tulisi täydentää ehdotusvaiheeseen valitun vaihtoehdon ilmastopäästöjen laskennalla sekä kuvauksella mahdollisuuksista vähentää päästöjä. Siilinjärven kunnalle on hyväksytty kesäkuussa 2026 päivitetty ilmasto-ohjelma. Yaran toimintojen vaikutus kunnan koko päästöihin on varsin suuri erityisesti kaivoksen työkoneiden päästöjen kautta, joten Yaran päästöjä vähentävillä toimilla olisi suuri myönteinen vaikutus koko kunnan päästöjen vähentämisen tavoitteeseen.

Merkinnät ja kaavamääräykset

Yaran suunnitelmat kaivoslaajennuksen suhteen ovat tarkentuneet ja Yara on tiedottanut 1.9.2026 jatkavansa kaivoslaajennuksen suunnittelua YVA-vaihtoehdon VE4 pohjalta. Yleiskaavaluonnoksessa tämä on huomioitu kaivosalueen (EK-1) sijoittumisessa ja laajuudessa. Kaavaluonnoksessa on myös aluevarauksena kaivostoimintojen pitkän tähtäimen laajennusalue, joka on maa- ja metsätalousvaltaisen alueen merkinnällä M-2. Merkintä on Mustin rikastushiekka-alueen pohjoisen laajennusvaihtoehdon ja mineraalipotentiaalisten alueiden alueella. Kaavamääräyksen mukaan alue on tarkoitettu pääasiassa maa- ja metsätalouden harjoittamiseen, mutta alueelle on sallittua sijoittaa kaivos- ja teollisuustoimintaa palvelevia tie-, putki- ja johtoyhteyksiä. Alue on suositeltavaa säilyttää puustoisena kaivos- ja teollisuustoiminnan aiheuttaman pölyn ja melun leviämisen estämiseksi. Viranomaislautakunta toteaa M-2 merkintään liittyen, että alueet muodostavat käytännössä kaivostoimintojen suoja-alueita pohjoisen ja Jaakonlammen itäpuolella idän suuntaan 2060-luvulle asti. M-2-alueella on tärkeää pitää alue jatkuvasti riittävän peitteisenä ja puustoisena, mikä on kaavaluonnoksessa suosituksena. Lautakunta toteaa, että Yaran omistamilla M-2-alueilla peitteisyys ja puustoisuus tulisi olla määräyksenä. Tämä korostuu erityisesti Jaakonlammen itäpuolella olevalla M-2-alueella Harvalaisentien asutuksen läheisyyden takia.

M1-merkinnällä osoitetaan maa- ja metsätalousvaltaisia alueita rikastushiekka- ja allasalueiden sekä louheen läjitysalueiden ympärillä. Lautakunta toteaa, että myös M-1 alueilla, jotka ovat Yaran omistuksessa, peitteisyys ja puustoisuus tulisi olla määräyksenä.

Kipsin läjittämisen vaihtoehtoisten alueiden (t-1 ja t-3) viereen osoitetut M-1 alueet Kuuslahden ranta-alueilla ovat riittämättömiä ja niiden tulee olla leveämpiä. Kipsin läjityksen suojavyöhykkeet sv-2 ulottuvat M-1 alueita leveämmälle vesialueen puolelle. Käytännössä vesialueella olevilla suojavyöhykkeillä ei ole suojaavaa merkitystä. Näille ranta-alueiden M-1 -alueille ei tule sallia teollisuustoimintoja palvelevia rakenteita

Suojavyöhykkeet

Kaavaan on osoitettu suojavyöhyke sv-1 kaivosalueiden EK-1 ympärille ja suojavyöhyke sv-2 kipsin vaihtoehtoisten läjitysalueiden ympärille sekä suojavyöhyke sv-3 nykyisen kipsin läjitysalueen ja luvituksessa olevan

laajennusalueen ympärille. Suojavyöhykkeen leveys on EK-1 alueen ympärillä 150 metriä, kun kyse on läjitysalueesta ja 500 metriä, kun kyse on louhosalueesta. Kipsin läjitysalueen suojaetäisyydeksi on ilmeisesti määritetty myös 150 metriä. Suojaetäisyydet ovat samat, mitä on esitetty TULE-hankkeen YVA-selostuksessa. Viranomaislautakunta on todennut YVA-selostuksesta antamassaan lausunnossa, että esitetyt suojaetäisyydet ovat ehdottomasti minimietäisyyksiä ja myös kauempana voi sijaita asuin- ja lomakiinteistöjä, joiden käyttömahdollisuus voi käytännössä loppua tai käyttöarvo heikentyä.

Viranomaislautakunta totesi kipsin uusien läjitysalueiden YVA-ohjelmasta antamassaan lausunnossa, että läjitysvaihtoehtojen VE1a ja VE1b (nykyinen pasutealue laajennettuna) pohjoispuolen Rannan asutuksen ja vaihtoehtoon VE2 (Laukansalon läjitysalue) eteläpuolisen Jynkänlahden asutuksen osalta YVA-selostuksessa tulee tarkastella läjitysalueiden vaikutuksia asutusryhmien elinoloihin ja viihtyvyyteen erikseen. Viranomaislautakunta uudistaa tarkastelun tarpeellisuuden myös yleiskaavoituksessa ja huomauttaa, että Yaran ympäristöluvassa kipsinläjityksen suojavyöhykkeen etäisyydeksi asuinalueeseen on määrätty 500 metriä. Rannan ja Jynkänlahden asutuksessa kyse ei ole asemakaavan mukaisesta asutuksesta, mutta lautakunta korostaa riittävän suojavyöhykkeen osoittamista myös näihin asutusryhmiin. Rannan asutuksen osalta TT-1-alueen ja kaavassa osoitetun AO-3-asuinrakennuspaikan välille ei käytännössä ole osoitettu minkäänlaista suojavyöhykettä.

Taajamatoimintoihin nähden viranomaislautakunta katsoo, että yleiskaava-alueen lounaisosassa olevat M-4-alueet tulee osoittaa kokonaisuudessaan suoja-vyöhykemerkinnällä. Tämä olisi linjassa myös nykyisen kipsin läjitysalueen ympäristölupamääräyksen kanssa, jossa on määrätty 500 metrin suojavyöhyke asutusalueeseen.

Louheläjitysten ympärille on esitetty 150 metrin suojavyöhykettä. Louheläjitys tehdään rakentamalla ensin 10 metrin suojavalli louheesta ja varsinainen läjitys tapahtuu vallin sisällä. Viranomaislautakunnan käsityksen mukaan louheläjityksen ympärille esitetty 150 metrin suojavyöhyke on riittävä suojavallin sisällä tapahtuvalle läjitystoiminnalle. Suojavyöhykkeen mitoituksessa tulee kuitenkin huomioida myös kunkin läjitystason suojavallin rakentamisaikaiset vaikutukset, koska meluhaittaa syntyy erityisesti suojavallia rakennettaessa. Kaavaselostuksessa tulee perustella suojavyöhykkeen riittävyys myös tähän vaiheeseen ja tarpeen mukaan suojavyöhykettä tulee näiltä osin suurentaa.

Louhosalueen ympärille esitetyn suojavyöhykkeen riittävyyden edellytyksenä on, että esitetty 15 metrin meluvalli rakennetaan ensimmäisenä ja kaikki louhoksen rakentamistoimet ja louhinta tapahtuvat suojavallin sisällä. Suojavallin rakentamisaikaiset melunrajoitustoimet tulee tarkastella erikseen

Asumistoiminnot suojavyöhykkeillä

Lautakunta totesi kaivoksen laajentamisen YVA-selostuksesta antamassaan lausunnossa, että arvioinnin tulosten perusteella asumistoiminnoille ei olisi edellytyksiä suojavyöhykkeiden sisällä. Lautakunta korosti asiassa elinolojen kokonaisarvioinnin merkitystä. Elinolojen kokonaisarviointi tehtiin YVA-menettelyssä hyvin. Lautakunta uudistaa tämän lausuman. Yleiskaavassa on suojavyöhykkeiden sisälle osoitettu olemassa olevia asuinrakennuspaikkoja ja myös Juurusvesi-Kuuslahti-yleiskaavassa osoitettuja rakentamattomia asuinrakennuspaikkoja AO-3 merkinnällä sekä lomarakennuspaikka RA-4

merkinnällä. Merkinnät osoittavat rakennuspaikat asumiseen soveltuviksi, vaikkakin niissä tuodaan esille, että kaivos- ja teollisuustoiminta voi heikentää elinympäristön viihtyisyyttä. Suojavyöhykkeiden kaavamääräyksissä on lisäksi viitattu kaivos- tai ympäristöluvassa annettaviin tarkempiin määräyksiin.

Viranomaislautakunta katsoo, että rakentamattomia kiinteistöjä ei tule osoittaa AO-3-merkinnällä asuinrakentamiseen soveliaiksi. Olemassa olevan rakennuskannan korjaaminen ja vähäinen laajentaminen on hyväksyttävää. Lisäksi viranomaislautakunta katsoo, että suojavyöhykkeellä sijaitsevien rakennettujen asumiseen osoitettujen alueiden ja aiemmin kaavalla osoitettujen rakentamattomien AO-3 alueiden osalta tulee varmistaa kiinteistönomistajan oikeus vaatia alueen lunastamista kiinteistön omistajan niin halutessa. Kaavaratkaisu ei saisi johtaa tilanteeseen, jossa yksittäinen kiinteistönomistaja joutuu kohtuuttomaan tilanteeseen halutessaan luopua suojavyöhykkeellä olevan asuinkiinteistön omistuksesta, koska todennäköisesti normaalilla asuntokaupalla kiinteistön myyminen on vaikeaa tai jopa mahdotonta.

Luontoarvot

Yleiskaavan alueella on huomattavan monta merkittävää luontokohdetta, mikä tulee hyvin ilmi kaavaselostuksen liitteenä olevasta luontoselvityksestä ja luontoarvojen yhteenvetokartasta. Kaivos- ja teollisuustoimintojen alueilla luontoarvot suurelta osin häviävät, mutta ympäröivillä maa- ja metsätalousvaltaisilla alueilla luontoarvoja on mahdollista turvata. Näillä alueilla kaavamääräyksiä tulisi terävöittää siten, että alueiden suunnittelussa, toteutuksessa ja hoidossa on turvattava kohteiden luontoarvojen säilyminen.

Laukansalon alue on kaavaluonnoksessa osoitettu selvitysalueeksi, jossa tutkitaan mahdollisuutta sijoittaa ympäristövaikutuksiltaan merkittävien teollisuustoimintojen alue tai vaihtoehtoisesti tutkitaan alueen osoittamista maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi. Viranomaislautakunta katsoo mm. alueen luontoarvoihin ja sijaintiin viitaten, mitkä on tuotu esille lautakunnan kipsi-YVA-ohjelmasta antamassa lausunnossa, että alue tulisi osoittaa maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi.

Yleiskaava-alueen liittyminen Juurusvesi-Kuuslahti yleiskaava-alueeseen

Kaava-aineistossa olevan meluselvityksen mukaan kaivos- ja tehdastoimintojen yöajan melualue LA_{eq} 40-45 dB ulottuu jo nykytilanteessa Kuuslahden itäpuolen ranta-alueelle lähinnä tehdasalueen kohdalla. Kaivos- ja tehdasalueiden laajennuksen jälkeen yöajan melualue itäpuolen ranta-alueella laajenee ja myös päiväajan melualue LA_{eq} 45-50 dB ulottuu jossakin vaiheessa ranta-alueelle. Kuuslahden itäpuoliset ranta-alueet kuuluvat Juurusvesi-Kuuslahti yleiskaava-alueeseen. Yleiskaavan alueella on osoitettu loma-asuntoalueita, jotka ovat meluselvityksen mukaan Yaran toimintojen meluvyöhykkeillä päivä 45 dB tai yö 40 dB. Viranomaislautakunta katsoo, että Juurusvesi-Kuuslahti yleiskaava-alueelle osoitettujen loma-asuntoalueiden tilanne tulee huomioida kaavatyössä tai viimeistään Juurusvesi-Kuuslahti yleiskaavan päivityksessä. Tämän yleiskaavan kaavaselostuksessa on tämä asia tuotava esille.

Kuuslahdessa olevaan Rannansaareen on osoitettu Juurusvesi-Kuuslahti yleiskaavassa RA-3 loma-asuntoalue. Osoitettu rakennuspaikka on Yaran toimintojen vaiheen mukaan meluvyöhykkeellä päivä 45 tai 50 dB ja yö 40 dB tai 45 dB. Viranomaislautakunta esittää Rannansaaren sisällyttämistä Yaran yleiskaava-alueeseen.

Juurusvesi-Kuuslahti yleiskaavassa ei vahvistettu Kortteisen alueen eikä Harvalaisentien asutuksen aluetta. Kortteisen alue sisältyy Yaran yleiskaavaluonnokseen, mutta Harvalaisentien alue ei. Viranomaislautakunta katsoo, että Harvalaisen tien alue olisi tarkasteltava kaavan jatkotyössä tai Juurusvesi-Kuuslahti yleiskaavan päivityksen yhteydessä. Alueelle ei melu- ja pölymallinnuksen mukaan kohdistu ohje- tai raja-arvoja ylittäviä Yaran toiminnan vaikutuksia, mutta alueen meluolosuhteet muuttuvat Itäläjiityksen laajentumisen myötä.

Päätösehdotusta täydennetään lautakunnan kokoukseen.

Päätös